

ROVARBEPORZÁS KÜLÖNLEGES MÓDON: A MEZEI ZSÁLYA

A szárazabb réteken, erdőségeken mindenfelé megtalálható, gyógynövényként is közismert **mezei zsálya**-nak (*Salvia pratensis*) a virága fölöttébb „leleményes” módon alkalmazkodott a rovarmegporzáshoz. A szíromleveleiből összeforrt kétajkú párta felső ajkában találhatók a különlegesen alakult porzók. Maga a porzószál igen rövid, ellenben a két portokfelet összekötő csatló (1. ábra) az egyik irányban erőteljesen megnyúlt, s ez viseli a virágport termelő portokfelet. A másik irányban a csatló jóval rövidebb, s a végén egy csökevényes, meddő portokfelet tart.

A virág alsó ajkán „landoló” rovarok (főleg méhek, poszméhek) behatolnak a párta torkába, s ott mézfejtő mirigyek váladéka várja őket. A nektárhoz vezető utat azonban elzárja a meddő portokfél. Amikor a rovar ezt a „csapóját” a fejével benyomja, a kétkarú emelőként működő porzó rácsapódik a látogató hátára (2. ábra), s

fölkeni rá a virágport. A következő virágba való behatoláskor a rovar útja szükségszerűen a pártából kinyúló kétágú bibe alatt vezet el, az imént kapott pollent fölkeni a bibére, s ugyanakkor újabb virágporadagot kap. Ez az egyszerű mechanizmus biztosítja az idegen megporzást. Képünkön a zsálya csészéjén mirigyszőröket látunk, s az ellenfényben a szőrök kiválasztotta illóolajcseppek csillognak.

Az ajakosok családjának — ebbe tartozik a zsálya is — csaknem minden tagja termel valamilyen illóolajat. A menta, a kakukkfű, a bazsalikom és sok más egyéb ajakosvirágú — rég ismert — gyógynövény, illetőleg fűszernövény illóolaját hasznosítja az ember.

Dr. Seregélyes Tibor

(A szerző felvétele)

2. ábra. A virágpor a nektárt gyűjtő méh hátára tapad

1. ábra. A zsálya virágának metszete és működésének vázlata. A porzó kétkarú emelőként működik. (1. bibeszál; 2. termő portokfél; 3. megnyúlt csatló; 4. forgoízület (megrövidült porzószál); 5. meddő portokfél a csökevényes csatlón; 6. mézfejtő; 7. nektár; 8. termő a magkezdeményekkel)

GYÓGYHATÁSÚ BARLANG

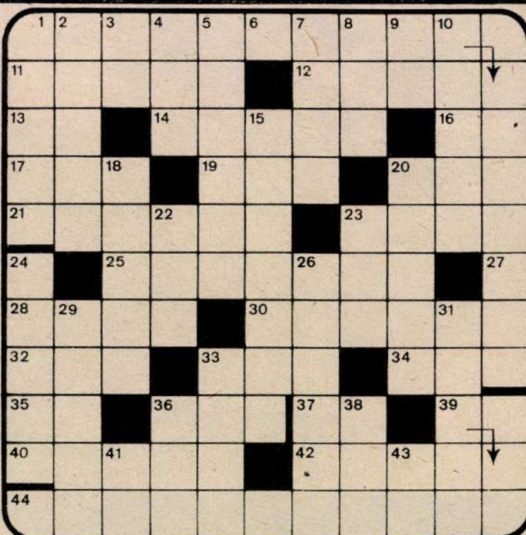
feltárása folyik Budán a vízsz. 39. gyógyfügg. 24. alatt, a függ. 15. mellett.

Vízsz. 1., a vízsz. 44. szabályozhatósága és pormentes levegője teszik alkalmassá asztmás betegek gyógyítására.

A tervek szerint az üdülőtől függ. 1. fűrnak, majd ez vízsz. 25. kötik össze a barlanggal és a Lukács fürdővel.

VÍZSZINTES: 11. A szabadban legelő állatokat védő körükerített hely. 12. Tüzesen járta a táncot. 13. Ezüstfehér színű fém vegyjele. 14. A Bibliában Krisztus hitetlen tanítványa. 16. Nemesgáz vegyjele. 17. Ugyan, hagyj! 19. Valamilyen szervezethez tartozik. 20. A törzs része. 21. Tejtermék. 23. Vízi növény. 24. Fül közepé (!). 27. Római számjegy. 28. Uditőitalmárka. 30. E-olasz város (főlös ek.). 32. Fülkében van (!). 33. Azon a helyen. 34. Szintén nem. 35. A földre. 36. Állami jövedelem. 37. Névmas. 40. Az egyik évszakra. 42. Töredék, vagy befejezetlen mű.

FÜGGŐLEGES: 2. Az USA egyik állama. 3. Nemesgáz vegyjele. 4. Vízparti töltés. 5. Aki kedvtelésből foglalkozik valamivel. 6. Kén. 7. ... a: közép-európai főváros. 8. Aő betűi. 9. Orvosi vény rövidítése. 10. A pókok osztályába tartozó, apró, tagolatlan testű állatkák. 18. Esni hagyják. 20. Jötevője iránt lekötettségget érő. 22. Nagy növényt. 23. Vissza: nyaraló. 26. Mással küldte — régiesen. 29. Földre huppanó (ember). 31. Tessék, vedd el! 33. Lengyel—német határfolyó — németül. 36. Vissza: korszak. 38. -szó: panasz. 41. Vissza: motorkerékpár-márka.

43. Relé részei (!). 44. A víz egyik alkotórészének vegyjele. (O és Ö, Ö és Ö között nem tettünk különbséget.)

A 19. SZÁMBAN MEGJELENT KERESZTREJTVÉNY (A NYUGTATOK ALATTOK) MEGFEJTÉSE: VÍZSZ.: 2. Albro-man, 24. alkohol. 4. Neupon, FÜGG.: 1. Valeriana, 10. enyhe, gyors, 40. Somben.

ÉLET ÉS TUDOMÁNY
A TUDOMÁNYOS
ISMERETTERJESZTŐ
TÁRSULAT HETILAPJA

Főszerkesztő:
FENYŐ BÉLA

Főszerkesztő-helyettes:
LUDAS M. LÁSZLÓ

A szerkesztő bizottság elnöke:
CSÜRÖS ZOLTÁN

Szerkesztőség:
Budapest VII., Lenin körút 5.

Postacím:
Élet és Tudomány,
1428 Budapest, Pf.: 47
Telefon: 223-899

Kiadja:
a Hirlapkiadó Vállalat

Felelős kiadó:
CSOLLÁNY FERENC
Budapest VIII.,
Blaha Lujza tér 3.
Postacím: 1959 Budapest
Telefon: 343-100, 142-220
Terjeszti a Magyar Posta

77.1065
Athenaeum Nyomda
Kozma utcai üzeme
Budapest
Rotációs mélynyomás

Felelős vezető:
SOPRONI BÉLA vezérigazgató

Index: 25 245

ISSN 0013—6077

A szerkesztő bizottság tagjai:

Ács Tamás, Ákos Károly, Blahó István, Bontó László, Bruzsa László, Castiglione László, Farkas Henrik, Fényes Imre, ifj. Greguss Pál, Haraszty Árpád, Haraszty István, Harsányi István, Havasné Bede Piroksa, Horváth Sándor, Jantsky Béla, Kulín György, Lengyel István, Makka László, Matolcsi János, Nagy László, Németh Lajos, Öveges József, Sima, Mihály, Száva Péter, Székely Sándor, Szlamenczky István, Tarján Rezső, Várjú Gyula, Vécsey Zoltán, Zách Alfréd

Képszerkesztő:
Ujvári Imréné

Nyelvi szerkesztő:
Szóke István

Főmunkatárs:
Németh Ferenc

Rovatszerkesztők: Akácz László, Daniss Győző, Fodor Lajos, Kerner István, Pécsi Tibor

Munkatársak: Barabás Zoltán, Hornyánszky Katalin, Lösch Gyuláné, Nagy Gézané, Oláh Tamás

Fotó: Bojtár Ottó

Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

Az Élet és Tudomány előfizethető bármely postahivatalban, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodában (Budapest V., József nádor tér 1. Postacím: 1900 Budapest)

Előfizetési díj negyedévre 42,— Ft.

Külföldön terjeszti a „Kultúra” Kereskedelmi Vállalat (1389 Budapest, Pf.: 149)